

**Supplement No. 1
to Gazette No. 50 of 30th April, 2004**

CONTENTS

No.

Page

MOLAO OA NOMORO EA BORARO OA 2003

- 3 Molao oa litlolo tsa thobalano ka thoko ho 391
tumellano oa 2003

Published by the Authority of His Majesty the King

Price: M7.50

MOLAO OA NOMORO EA BORARO OA 2003

Molao oa Litlolo tsa Thobalano ka Thoko ho Tumellano oa 2003

Tlhophiso ea Litemana

Litemana

KAROLO EA I

KETELLAPELE

1. Lebitso ka bokhuts'oanyane le nako ea ho qala
2. Botoloki

KAROLO EA II

**LITLOLO TSA MOLAO TSE AMANANG
LE KETSO EA THOBALANO**

3. Ketso ea thobalano e seng ea molao
4. Liketso tsa thobalano tse qobelloang
5. Khothaletso ea ho lumella ketso ea thobalano
6. Phano ea lithethefatsi bakeng sa ho etsa ketso ea thobalano
7. 'Momori kapa tlhohleletso ea ho etsa ketso ea thobalano

KAROLO EA III

**LITLOLO TSA MOLAO TSA KETSO EA THOBALANO
KHAHLANONG LE BANA**

8. Ts'otlo ea bana ka thobalano
9. Pheta-pheto ea ts'otlo ea ngoana ka thobalano

KAROLO EA IV

**TS'EBELISO E MPE EA BANA KA THOBALANO
KA SEPHEO SA HO ETSA KHOEBO**

10. Bootsoa ka bana (thekiso ea thobalano)
11. Ho thaothela bana bootsoeng (thekisong ea thobalano)
12. Ho nehelana kapa ho hirisa ngoana
13. Ho lokisetsa kapa ho lumella ketso ea thobalano

14. Ho amohela moputso

KAROLO EA V

LITLOLO TSA MOLAO TSA KETSO TSA THOBALANO KHAHLA- NONG LE BATHO BA NANG LE BOKOOA

15. Litlolo tsa molao tsa thobalano le batho ba nang le bokooa

KAROLO EA VI

BOPAKI

16. Lilemo
17. Ho hloka boiphihlelo hoa ngoana ea katlaase ho lilemo tse 14
18. Pheliso ea molao o reretsoeng boikeletso
19. Bopaki ba polelo e ts'oanang le ea pele
20. Tieho pakeng tsa ketsahalo ea thobalano le tlaleho
21. Bosieo ba lero la bonna kapa la bosali
22. Bopaki ba ho ameha hoa kelello
23. Litaba tsa nyoe tse bueloang lekunutung la lekhotla le ba ameha-
ng feela lekhotleng
24. Ho hloma lipotso ho etsoang ke lekhotla
25. Thibelo ea phatlalatso
26. Bopaki ba tsebo ea ketso ea thobalano le botumo ka eona
27. Ho hloma lipotso holim'a tsebo ea thobalano le botumo ka eona

KAROLO EA VII

LITOKELO TSA MOLLI LE BOIKARABELO BA MOCHICHISI

28. Litokelo tsa molli kopong ea beili
29. Boikarabelo bo khethehileng ba mochichisi

KAROLO EA VIII

LIKOTLO

30. Tlhatlhobo e qobelloang ea kokoana-mahloko ea (HIV)
31. Phethiso ea likotlo

-
32. Qoso ea pele le ea bobeli kapa e hlahlamang
 33. Ho se amehe baneng hoa likotlo tseo makhotla a ke keng a ahlola katlaase ho tsona
 34. Ho fanyehoa hoa kotlo

KAROLO EA IX

HLAKANTSUTSU

35. Matla a Makhotla kante ho meeli ea naha
36. Mekhelo
37. Thakolo ea melao

MOLAO OA NOMORO EA BORARO OA 2003

Molao oa Litlolo tsa Thobalano ka Thoko ho Tumellano oa 2003

Molao o akaretsang le ho hlakola melao e amanang le litlolo tsa molao tsa thobalano ka thoko ho tumellano, ho thibela ts'ebeliso ea likhoka tabeng tsa thobalano le ho beha likotlo tse lokelang le ho etsa litokiso tsa ho sebetsa litaba tse amanang le tsona.

O fetisitsoe ke Paramente ea Lesotho

KAROLO EA I

KETELLAPELE

Lebitso ka Bokhuts'oanyane le nako ea ho qala

1. Molao ona o ka hlaloso e le Molao oa Litlolo tsa Molao Malebana le thobalano ka thoko ho tumellano oa 2003 'me o tla kena ts'ebetsong ka letsatsi la phatlalatso ea oona Kaseteng.

Botoloki

2. Molaong ona, ntle le moo moelelo polelong o hlokanang tlhaloso e 'ngoe esele -

“setsi sa batho ba rekisang 'mele” se bolela thepa efe kapa efe e ka tlosoang kapa e ke keng ea suthisoa moo khoebo ea thobalano e etsetsoang teng;

“ngoana” ho boleloa -

- (a) bakeng sa Karolo ea III, motho ea katlaase ho lilemo tse 16; le
- (b) bakeng sa Karolo ea IV, motho ea katlaase ho lilemo tse 18;

“Maemo a qobello: a kenyeletsa empa ha a felle feela boemong bofe kapa bofe moo-

- (a) ho nang le ts'ebeliso ea likhoka, ebang ke ka mokhoa o bonahalang kapa o ipatileng, ka kotloloho kapa ka tsela e ikhakantseng, ka matla kapa ts'ebeliso ea kekelo ea motho khahlanong le motho ofe le ofe kapa phoofolo;
- (b) ho nang le lits'oso, ebang ke tse buuoang kapa tse etsoang ka mokhoa oa boits'oaro, tsa ts'ebeliso ea likhoka ho molli kapa ho

motho e mong ntle le molli;

- (c) ho nang le lits'oso ebang ke tse buuoang kapa tse etsoang ka mokhoa oa boits'oaro, tsa ho nts'a kotsi ntle le kotsi ea 'mele ho, kapa ho sebelisa mokhoa oa ho fumana se batloang ka ts'ebeliso ea likhoka kapa lits'oso khahlanong le, kapa khoboso sechabeng kapa tlontlollo kapa ka ho hlorisa motho kelellong, ho etsetsoang molli kapa motho e mong feela ntle ho molli;
- (d) molli a leng lilemo tse katlaase ho 12;
- (e) molli a bolokiloeng khahlanong le tumello ea hae;
- (f) molli a nang le-
- (i) bokooa ba 'mele, ho thethefatsoa ke mathata a kelello, bokooa ba methapo-kutlo, bokooa bo bakoang ke ts'ebetso tsa bongaka, bokooa ba kelello, kapa bokooa bo bong feela, ebang ke ba kamehla kapa ba nakoana feela;
- (ii) lino tse tahang kapa moriana kapa ntho e 'ngoe e thethefatsang ts'ebetso ea kelello kapa ea 'mele oa molli; kapa
- (iii) boroko,
ho fihlela moo a sitoang ho utloisisa boleng ba thobalano kapa a tinngoe monyetla oa ho bonts'a khanyetso kapa kananelo ea hae ketsong eo ea thobalano;
- (g) molli ea kenang ketsong ea thobalano tlas'a ts'usumetso ka lipuo kapa ka liketso tsa motho ea etsang tlolo ea molao, kapa motho ofe kapa ofe tsebong ea setloli sa molao, ka boikhakanyo ba hore ke motho e mong;
- (h) ka lebaka la ho sotha taba ka boqhekanyetsi kapa boits'oaro bofe kapa bofe ba boqhekanyetsi bo etsoang ke setloli sa molao, kapa motho ofe kapa ofe tsebong ea motho ea etsang tlolo ea molao, molli a eelloang hore ketso ea thobalano e etsoa ke motho ea tlolang molao;
- (i) moetsi oa tlolo ena ea molao ea tsebang kapa ea nang le mabaka a utloahalang a ho lumela hore o ts'oeroe ke lefu le ts'oaetsoanang kaketso tsa motabo, kapa koatsi ea bosolla-hlapi kapa lefu lefe kapalefe le ka behang bophelo ba molli tsietsing, o etsa tlolo ea molao ha a kena thobalanong le molli a sa tsebisa molli ka ts'oe-

tso eo;

“tsebeliso e mpe ea motho ka thobalano molemong oa khoebo” ho boleloa, ho ngoana, ho sebelisa ngoana, kapa ho nehelana ka lits’e beletso tse joalo ho motho ofe kapa ofe ho etsa thobalano molemong oa ho fumana mpho ea chelete kapa ea mofuta o mong, molemo kapa mats’eliso ho ngoana eo kapa motho e mong feela;

“Molli” malebana le tlolo ea molao e amanang le ketso ea thobalano, kapa ea boits’oaro bo khesehang, ho boleloa motho eo ketso e joalo e belaeloang e entsoeng ho eena, ho sa tsotelloe hore na motho ea joalo o fela a entse boipelaetso kapa che kapa o fana ka bopaki litabeng tsa nyeoe e joalo;

“Motho ea nang le bokooa” ho boleloa motho ea anngoeng ke bokooa bofe kapa bofe ba mofuta oa ’mele, kelello, methapo-kutlo, ba ts’ebetso tsa bongaka kapa hlooho kapa bokooa bo bong feela ho sa tsotelloe sesosa sa bona, ebang ke ba nakoana kapa ba ka mehla, ho ea ka hore na motho o hloloa ho lemoha mokhoa oa ketso ea thobalano, kapa ho hloloa ho sebelisa matla ho thibela ho phethahatsoa ha ketso e joalo, kapa o hloloa ho bolela ho se lumellane hoa hae ho nka karolo ketsong e joalo;

“Bokapele ba monna” ho kenyeletsoa bokapele ba monna bo hahiloeng ka ts’ebetso ea bongaka;

“Khoelehetso” ho boleloa Khoelehetso ea Ts’ireletso ea Basali le Baroetsana ea 1949 (Women and Girls Protection Proclamation of 1949)

“ketso ea thobalano” ho boleloa-

- (a) kamano ka kotloloho kapa e seng ka kotloloho le sebono, Matsoele, bokapele ba monna, libono, lirope kapa botho ba mosali ba motho e mong le setho sefe kapa sefe se seng sa ’mele sa motho e mong; kapa
- (b) ho pepesa kapa ho peketla litho tsa bokapele tsa motho e mong le e mong; kapa
- (c) Ho kenya karolo efe kapa efe feela ea ’mele oa motho kapa karolo efe feela ea ’mele oa phoofolo kapa ntho efe feela ka bokapeleng ba mosali kapa ba monna kapa sebonong sa motho e mong, kapa

- (d) Ketso efe kapa efe ea tsoetso kapa mokhoa ofe kapa ofe oa ho tsoetsa litakatso tsa thobalano,

empa ha e kenyeletse kamano, pepeso, ho kenngoa kapa phephetso ea litho tsa bokapele ho etsoang ka letsoho kapa ntho efe kapa efe e seng kotsi-

- (a) bakeng sa lits'ebeletso tse ntle tsa bophelo kapa mabaka a lokelang a tsa bongaka;
- (b) bakeng sa ho secha motho 'meleng ha ho etsoa ke makala a phethahatso ea molao e hlokahalang ka mabaka a utloahalang-
- (i) e etsoang phethahatsong ea molao empa ho sa beoe kotsing bophelo le polokeho ea mots'oarua, 'melaelloa kapa motho ea sechoang, le
- (ii) e sa etsoeng ka mokhoa o hobosang kapa ho tlontlolla kapa ho utloisa bohloko mats'oarua, 'melaelloa kapa motho ofe kapa ofe ea sechuoang.

KAROLO EA II

LITLOLO TSA MOLAO TSE AMANANG LE KETSO EA THOBALANO

Ketso ea thobalano e seng ea molao

3. (1) Bakeng sa Molao ona, ketso ea thobalano ke tlolo ea molao haeba e etsahala tlas'a maemo afe le afe a ho qobella.
- (2) Motho ea etsang ketso ea thobalano eo e seng molaong le motho e mong, kapa a etsa hore motho e mong a etse ketso ea thobalano eo e seng molaong o etsa tlolo ea molao
- (3) Lenyalo kapa kamano efe kapa efe ha e na ho ba boits'ireletso-qosong tlas'a molao ona moo ho bonts'oang hore:
- (a) molli eo e leng mohats'a kapa molekane oa moqosuo oa ne kula;
- (b) moqosuo oa eleng mohats'a kapa molekane oa molli o ne a e-na le kapa a belaelloa ka mabaka a utloahalang hore o na le lefu le ts'oaetsoanoang la thobalano kapa le leng le ka

behang bophelo kotsing;

- (c) likhoka kapa lits'oso li ile tsa sebelisoa hore ho phethahatsoe ketso ea thobalano;
- (d) ho na le taelo ea lekhotla e thibelang malebana le moqosuo;
- (e) banyalani kapa balekane ba arohantsoe ka taelo ea Lekhotla;
- (f) e mong oa banyalani o ne a ngalile, kapa a furaletse kapa a lahlile e mong.

Liketso tsa thobalano tse qobelloang

- 4. (1) Motho ea qobellang motho e mong-
 - (a) ho etsa ketso ea thobalano le eena; kapa
 - (b) ho etsa ketso ea motabo le motho e mong kathoko o etsa tlolo ea molao.
- (2) Motho ea etsang hore motho e mong a etse ketso ea thobalano le ntho e phelang kapa e sa pheleng o etsa tlolo ea molao.

Khothaletso ea ho lumella ketso ea thobalano

- 5. (1) Motho ea khothaletsang motho e mong ka boikhakanyo kapa mekhoa ea boqhekanyetsi ho lumella motho e mong ho etsa ketso ea thobalano le motho e mong o etsa tlolo ea molao.
- (2) Motho ea khothaletsang e mong ho inehela ketsong ea thobalano ka ts'ebeliso ea matla a hae, boemo, matla a hae a tsamaiso, monyetla, kapa maemo a mang a hae kapa likamano tse sebelisoang hampe, o etsa tlolo ea molao.

Phano ea lithethefatsi bakeng sa ho etsa ketso ea thobalano

- 6. Motho ea sebelisang sethethefatsi sa mofuta ofe kapa ofe-
 - (a) ho hlola motho e mong ka matla hore a tsebe ho etsa ketso ea thobalano le eena kapa motho e mong feela; kapa
 - (b) ho hlohleletsa motho e mong ho etsa ketso ea thobalano le eena kapa le motho ofe kapa ofe,
o etsa tlolo ea molao.

- (ii) moqosuo a eo eleng mohats'a kapa molekane oa molli o ne a e-na le kapa a belaelloa ka mabaka a utloahalang hore o na le lefu le ts'oaetsoanang la thobalano kapa le leng le ka behang bophelo kotsing;
- (iii) moqosuo a eo eleng mohats'a kapa molekane oa molli o ne a e-na le kapa a belaelloa ka mabaka a utloahalang hore o na le lefu le ts'oaetsoanoang la thobalano kapa le leng le ka behang bophelo kotsing;

'Momori kapa tlhohleletso ea ho etsa ketso ea thobalano

7. Motho ea etsang 'momori le motho e mong ho thusa kapa ho khothale-tsa motho e mong ho etsa ketso ea thobalano e seng molaong o etsa tlolo ea molao 'me ha a fumanoa a le molato a ka fua kotlo e ts'oanang le ea motho ea ahloletsoeng thobalano e seng molaong.

KAROLO EA III

LITLOLO TSA MOLAO TSA KETSO TSA THOBALANO KHAHLANONG LE BANA

Ts'otlo ea bana ka thobalano

8. (1) Motho ea etsang ketso ea thobalano le ngoana o etsa tlolo ea molao.
- (2) Motho ea memang kapa ea le kang ho kholisa ngoana ho etsa ketso ea thobalano le eena kapa le motho e mong o etsa tlolo ea molao.
- (3) Motho ea hloloang ho tlaleha ketso ea thobalano eo e leng tlolo ea molao e etsoang ho ngoana o etsa tlolo ea molao.
- (4) Ho sa natsoe temananyana ea (1), e tla ba boits'ireletso moo motho ea lilemo li leng katlaase ho 18 a etsang ketso ea thobalano le ngoana ka tumello ea ngoana eo.
- (5) Ho sa natsoe temana ena -
- (a) ngoana ea lilemo li 16 kapa kaholimo empa a le katlaase ho lilemo tse 18; kapa
 - (b) ngoana ea lilemo li 13 kapa kaholimo empa a le katlaase ho lilemo tse 16, ea etsang ketso ea thobalano le ngoana ea lilemo tse katlaase ho 12, o etsa tlolo ea molao.

Pheta-pheto ea ts'otlo ea ngoana ka thobalano

9. (1) Motho ea phehellang ho sotla ngoana ka thobalano o etsa tlolo ea molao.
- (2) Motho ea sa tlaleheng ketso ea thobalano e boletsoeng temanyaneng ea (1) o etsa tlolo ea molao.
- (3) Bakeng sa temana ena, motho o tla nkuoa a phehelletse ho sotla ngoana ka thobalano haeba motho ea joalo a entse ketso eo makhetlo a mabeli kapa ho feta.

KAROLO EA IV

TS'EBELISO E MPE EA BANA KA THOBALANO KA SEPHEO SA HO ETSA KHOEBO

Bootsoa ka bana (thekiso ea thobalano)

10. (1) Motho ea etsang thobalano le ngoana ka sepheo sa ho mo fumants'a chelete kapa moputso o mong, ho mo fumants'a molemo o itseng kapa mats'eliso kapa ho fumants'a motho e mong feela, o etsa tlolo ea molao.
- (2) Motho ea memang kapa ea lehang ho kholisa kapa ea khotlaetsang ngoana ho itumella kapa ho lumella motho ofe le ofe ho etsa ketso ea thobalano le eena ka sepheo sa ho fumants'a ngoana eo chelete kapa moputso o mong, molemo o itseng kapa mats'eliso kapa ho fumants'a motho e mong feela, o etsa tlolo ea molao.
- (3) Motho ea amohelang memo, kholiso kapa ho etsa ketso ea thobalano le ngoana ho fumana chelete kapa moputso ofe kapa ofe, kapa molemo o mong feela, o etsa tlolo ea molao.

Ho thaothela bana bootsoeng (thekisong ea thobalano)

11. Motho ea batlang ngoana ka sepheo sa hore ngoana eo e be kapa motho ea phelang ka bootsoa setsing sa batho ba rekisang 'mele o etsa tlolo ea molao.

Ho nehelana kapa ho hirisana ngoana

12. Motho ea nehelang ngoana ntho e 'ngoe kapa ea mo hirisang ka sepheo sa ho etsa ketso ea thobalano ka sepheo sa ho etsa chelete kapa moputso ofe kapa ofe o etsa ketso ea thobalano ka sepheo sa ho etsa chelete kapa moputso ofe kapa ofe, o etsa tlolo ea molao.

Ho lokisetsa kapa ho lumella ketso ea thobalano

- 13 (1) Motho ea lokisetsang ketso ea thobalano le ngoana ka sepheo sa

ho fumana chelete kapa moputso ofe kapa ofe, o etsa tlolo ea molao.

- (2) Motsoali, moikarabelli kapa mohlokomeli o'a ngoana ea lumellana thobalano le ngoana bakeng sa ho fumana moputso, tefo, molemo o itseng kapa mats'eliso a mofuta ofe kapa ofe, o etsa tlolo ea molao.

Ho amohela moputso

14. (1) Motho ea nonosang chelete kapa moputso kapa mats'eliso ketsong ea thobalano le kapa malebana le ngoana o etsa tlolo ea molao.
- (2) Motho ea amohelang chelete kapa moputso oa mofuta ofe kapa ofe, molemo o itseng kapa mats'eliso a tsoang ketsong ea thobalano malebana le ngoana o etsa tlolo ea molao.
- (3) Motho eo bophelo ba hae bo its'etlehleng ka meputso, melemo e itseng kapa mats'eliso a tsoang ketsong ea thobalano le kapa malebana le ngoana o etsa tlolo ea molao.

KAROLO EA V

LITLOLO TSA MOLAO TSA KETSO TSA THOBALANO KHAHLANONG LE BATHO BA NANG LE BOKOOA

Litlolo tsa molao tsa thobalano le batho ba nang le bokooa

15. (1) Motho ea etsang ketso ea thobalano -
- (a) malebana le; kapa
- (b) boteng ba,
- motho ea nang le bokooa o etsa tlolo ea molao.
- (2) Motho ea etsang ketso efe kapa efe ka sepheo sa ho mema kapa ho susumetsa motho ea nang le bokooa ho etsa ketso ea thobalano le motho e mong o etsa tlolo ea molao.

KAROLO EA VI

BOPAKI

Lilemo

16. Bakeng sa Molao ona, motho o na le tsebo ea taba ea hore ngoana o tlas'a lilemo tse itseng haeba -
- (a) motho a e-na le tsebo ea 'nete ea taba eo; kapa
- (b) lekhotla le khotsofetse hore motho eo -

- (i) one a lumela hore ho na le mabaka a kholisang hore ho ka etsahala hore ebe ngoana a ka ba katlaase ho lilemo tseo; 'me
- (ii) o ile a hloloa ho fumana boemo ba litaba ho tiisa hore na ngoana o tlas'a lilemo tseo.

Ho hloka boiphihlelo hoa ngoana ea katlaase ho lilemo tse 14

17. (1) Ha ho moo khakanyo-tabane ea molao ea hore ngoana ea lilemo li katlaase ho 14 ha a na boiphihlelo ba ho etsa ketso ea thobalano e tla sebetsa.
- (2) Tabane ea boiphihlelo ba ngoana ea katlaase ho lilemo tse 14 ho etsa tlolo ea molao, ea qosoang ka tlolo ea molao ea mofuta oa ketso ea thobalano, e tla sebetsoa ka mokhoa o ts'oanang le boiphihlelo ba ngoana ea katlaase ho lilemo tse 14 ho etsa tlolo ea molao ha a qosoa ka tlolo efe kapa efe ea molao.
- (3) Haeba, litabeng life kapa life tsa nyeoe, tabane ke hore na motho o ile a ba le kamano ea thobalano kapa o entse ketso ea thobalano le motho e mong, kapa tabane ke hore na motsoali kapa mohlokomeli oa ngoana ofe kapa ofe, tabane e joalo e tla sebetsoa e le tabane ea hore na e fela e etsahetse.

Pheliso ea molao o reretsoeng boikeletso

18. Ha ho lekhottla la molao le tla nka bopaki ba molli ka boikeletso bo khethehileng litabeng tsa nyeoe moo moqosuoane a qosoang ka tlolo ea molao ea thobalano.

Bopaki ba polelo e ts'oanang le ea pele

19. (1) Bopaki bo amang polelo ea pele e ts'oanang ea molli bo tla amoheleha litabeng tsa nyeoe moo moqosuoane a qosoang ka tlolo ea molao ea mofuta oa thobalano.
- (2) Ha ho khakanyo-tabane e ka etsoang khahlanong le molli hoba feela a sa ka a etsa polelo e ts'oanang pele.

Tieho pakeng tsa ketsahalo ea thobalano le tlaleho

20. Nyeoeng eo moqosuoane a qosoang ka tlolo ea molao ea thobalano lekhottla le ke ke la etsa khakanyo-tabane khahlanong le molli hoba feela a liehile ho tlaleha ketsahalo. **Bosieo ba lero la bonna kapa la bosali**

21. (1) Moo phofu ea ketso ea thobalano e romelloang tthatlhobong ea bongaka, tthatlhobo e joalo e tla etsoa ka lits'enyehelo tsa Mofapa-

hlooho.

- (2) Lekhotla le ke ke la etsa khakanyo-taba khahlanong le molli hoba feela lero la bonna kapa la bosali le sa ka la fumanoa 'meleng oa molli nakong ea tlhatlhobo.

Bopaki ba ho ameha hoa kelello

22. (1) Bopaki ba ho ameha hoa kelello ke thobalano bo tla amoheleha litabeng tsa nyeoe ea tlolo ea molao moo moqosuoa a qosoang ka ho etsa ketso eo ka sepheo sa -
- (a) ho bonts'a hore ketso ea thobalano eo qoso e buang ka eona ho bonahala e ka 'na eaba -
- (i) e entsoe le kapa malebana le molli; 'me
- (ii) e entsoe tlas'a maemo a qobello;
- (b) ho pakahatsa botebo ba kotsi ea kelello e fumanoeng ke molli bakeng sa ho fana ka kahlolo e lokelehang.
- (2) Tlhatlhobong ea boima kapa bofokoli ba bopaki bo amohetsoeng tlas'a temananyana ea (1), lekhotla le ela hloko -
- (a) thuto le boiphihlelo ba motho ea faneng ka bopaki boo; le
- (b) bopaki bofe kapa bofe bo fanoeng nyeoeng.

Litaba tsa nyeoe tse bueloang lekunutung ke lekhotla le ba amehang feela

23. (1) Ho ipapisitsoe le temana ea (2) ea "Molao oa Motheo", nyeoeng ea tlolo ea molao ona, lekhotla le okametseng nyeoe le ka etsa taelo ea hore motho ofe kapa ofe eo boteng ba hae bo sa hloka haleng litabeng tsa nyeoe a se ke a ba teng, ntle le haeba molli le moqosuoa kapa hore ba be teng.
- (2) Moo molli le moqosuoa ba hananang tlas'a temananyana ea (1), lekhotla le tla etsa qeto kamoo le bonang ho lokela.
- (3) Moo molli e leng ngoana, lekhotla le tla hlahloba, le be le nke bo-hato le ipapisitse le tsohle tse molemong oa ngoana.

Ho hloma lipotso ho etsoang ke lekhotla

24. Ho sa natsoe lipallo tsa molao ofe kapa ofe oo ebang o khahlanong le ona, lipotso ho paki efe kapa efe e katlaase ho lilemo tse 18 ho tla etsoa feela ka moahloli ea tlang ho beha bocha lipotso tse tobisitsoeng paki e joalo, 'me ea tla ba le bolokolohi ho nolofatsa le ho lokisa lipotso.

Thibelo ea phatlalatsa

25. (1) Moo lekhotla le etsang taelo tlas'a temana ea 23 hore motho ofe kapa ofe kapa sehlopha se itseng sa batho ha se na ho ba teng ka khotla, ha ho motho ea tla phatlalatsa taba efe kapa efe e ka senolang ka lebitso kapa mokhoa ofe kapa ofe hore na molli kapa moqosuo a ke mang.
- (2) Ho ipapisitsoe le temananyana ea (1), moahloli a ka fana ka tumello ea hore ho phatlalatsoe litaba tseo haeba a e-na le maikutlo a hore:
- (a) phatlalatsa ea lokela; kapa
- (b) molli kapa moqosuo a o lilemo li 18 kapa o kaholimo ho lilemo tseo.
- (3) Ha ho motho ea tla phatlalatsa, mothating ofe kapa ofe ho tloha nakong ea ketsahalo ea tlolo ea molao ho fihlela nakong ea ho hlaha ha moqosuo a khotla, empa pele moqosuo a entse polelo ea hore na o molato kapa che, litaba life kapa life tse ka senolang hore na molli ke mang ka lebitso kapa mokhoa ofe kapa ofe.
- (4) Motho ea phatlalatsang taba efe kapa efe khahlanong le temana ena, o etsa tlolo ea molao 'me ha a fumanoa a le molato ke lekhotla o lokeloa ke kotlo ea ho lefa tefo e seng katlaase ho M1 000 kapa ho ea chankaneng ka nako e seng katlaase ho likhoeli tse tharo kapa likotlo tsena ka bobeli.

Bopaki ba tsebo ea ketso ea thobalano le botumo ka eona

26. (1) Bopaki ba tsebo ea ketso ea thobalano, le botumo ba molli ka eona le mang kapa mang ntle le moqosuo a ha bo amohelehe nyoeng ea thobalano ntle le haeba –
- (a) khang e le hore na moqosuo a e fela e le eena eo molli a llang ka eena;
- (b) molli a pata motho eo e hlileng e leng eena ea entseng ketso ea tlolo ea molao;
- (c) bopaki bo bohlokoa ho hlalosa boteng ba lero la bonna kapa la bosali kapa ho hlalosa ho tsoa kotsi; kapa
- (d) bopaki bo bohlokoa ho bonts'a hore molli e ne e le motho ea neng a se ntse a e-na le tsebo ea thobalano pele ho ketso eo ho buuoang ka eona.

Ho hloma lipotso holim'a tsebo ea thobalano le botumo ka eona

27. Ho hloma lipotso holim'a tsebo ea thobalano le botumo ka eona ha ho na ho lumelleha nyoeng ea tlolo ea molao ntle leha -
- (a) khang e le hore na moqosuoana e fela e le eena eo molli a llang ka eena;
 - (b) molli a pata motho eo e hlileng e leng eena ea entseng ketso ea tlolo ea molao;
 - (c) bopaki bo bohlokoa ho hlalosa boteng ba lero la bonna kapa la bosali kapa ho hlalosa ho tsoa kotsi; kapa
 - (d) bopaki bo bohlokoa ho bonts'a hore molli e ne e le moho ea neng a se ntse a e-na le tsebo ea thobalano pele ho ketso eo ho buuoang ka eona.

KAROLO EA VII

LITOKELO TSA MOLLI LE BOIKARABELO BA MOCHICHISI

Litokelo tsa molli kopong ea beile

28. (1) Molli o tla ba le tokelo ea -
- (a) ho ba teng nyoeng moo taba e hlahlojoang e le hore hore na moqosuoana ea matsohong a sepolesa o lokela ho lokolloa ka beile, 'me haeba beile e se e lokela ho fanoa, ho hlomathisoa kapa ho eketsoa; le
 - (b) ho kopa mochichisi ho fana ka leseli kapa bopaki ho lekhotla bo ka bang bohlokoa litabeng tsa beile.
- (2) Haeba moqosuoana a le matsohong a sepolesa, ofisiri e etsang lipatlisiso kapa mochichisi kapele kamoo a ka etsang, o tla tsebisa molli ka -
- (a) sebaka, letsatsi le nako ea ho hlaha ka khotla lekhetlo la pele ho moqosuoana; le
 - (b) litokelo tsa moqosuoana tlas'a temanayana ea (1)
- (3) Haeba moqosuoana ea matsohong a sepolesa a rera ho kopa beile ho lekhotla ka letsatsi kapa ka nako e latelang ho hlaha ka khotla lekhetlo la pele, moqosuoana kapa 'muelli oa hae o tla kopa ofisiri e etsang lipatlisiso kapa mochichisi ho tsebisa molli.
- (4) Ofisiri e etsang lipatlisiso kapa mochichisi ka bopaki bo buuoang kapa polelo e hlapanyelitsoeng o tla bolela -

- (a) hore na lipallo tsa temananyana ea (2) kapa ea (3) li ile tsa lateloa ka nepo le hore na, ha li sa ka tsa lateloa, mabaka a ho se latele lipallo tse joalo ke afe;
- (b) mokhoa oo molli a ileng a tsebisoa ka oona; le
- (c) letsatsi le nako eo molli a ileng a tsebisoa ka eona.
- (5) Bopaki bo fanoeng ka khotla e tla ba karolo ea litaba tsa kopo ea beile.
- (6) Haeba molli a le teng litabeng tsa nyeoe moo kopo ea beile e hlahlojoang khahlanong le moqosuo ea matsohong a sepolesa 'me nyeoe e busetsoa morao, lekhotla le tla tsebisa molli letsatsi le nako moo nyeoe e joalo e busetsoang morao le litokelo tsa molli tlas'a temananyana ea (1).
- (7) Haeba molli a le sieo litabeng ta nyeoe tlas'a temanyana ea (6), lekhotla le tla hlahloba hore na molli o ne a e-na le tsebo ea litaba tsa nyeoe, fana ka taelo hore taba e sebetsoe bosieong ba molli; kapa
- (a) haeba le khotsofetse hore molli o ne a tseba ka nyeoe, fana ka taelo hore taba e sebetsoe bosieong ba molli; kapa
- (b) haeba le sa khotsofala hore molli o ne a tseba ka nyeoe eo, le busetse nyeoe morao hore molli a tle a tlo tla ba teng;
- Ho ntse ho utloisisoa hore, haeba e le molemong oa ho phethahatsa toka, taba e tla sebetsoa hang-hang.
- (8) Moo molli ea boletsoeng tlas'a temananyana ea (7) a le sieo, ofisiri e etsa lipatlisiso e tla tsebisa molli -
- (a) phano ea beile le lipallo tsa eona;
- (b) moo nyeoe e ileng ea busetsoa morao teng, ka letsatsi le nako eo nyeoe e ileng ea busetsoa morao le ka litokelo tsa molli tlas'a temananyana ea (1).
- (9) Haeba moqosuo ea matsohong a sepolesa a ka lokoloa ka beile, lekhotla le ka 'na la eketsa lipallo tse ling tsa beile ho bona hore moqosuo ha a kopane le molli.

Boikarabelo bo khethehileng ba mochochisi

29. Nyeoeng eo moqosuo a qosoang ka tlolo ea molao ea thobalano, mochochisi o tla buisana le molli e le ho -
- (a) etsa bonnete ba hore leseli lefe kapa lefe le bohlokoa le nyeoeng

ho kenyeletsoa le leseli tabeng ea hore na moqosuo a ka lokolloa ka beile 'me haeba a lokolloa, na ho na le lipheho;

- (b) ruta molli ka sebopelo sa lekhohla le tsamaiso; le
 - (c) fa molli leseli le hloka halang e le ho bebofatsa kamoo nyeoe e ka mo amang ka teng.
30. (1) Motho ea qosoang ka tlolo ea molao ea thobalano e amanang le ho kenngoa hoa setho sa bokapele ba motho e mong ho ba e mong kapa ka sebonong sa motho e mong ho tla nkuoa mali a motho ea qosoang ke ngaka ka nako e sa feteng beke qoso e fanoe.
- (2) Mali ao ho buuoeng ka oona temananyaneng ea (1), a tla hlahlojoa hore na a na le kokoana ea lefu la koatsi ea bosolla-hlapi (*Human Immunodeficiency Virus*) 'me sephetho sa tlhatlhobo se tla tlalehelo moqosuo le molli feela ke ngaka.
- (3) Lits'enyehelo tsa tlhatlhobo tlas'a temananyana ea (2) li tla jaroa ke Mofapahloho.
- (4) Moo moqosuo a fumanoeng a le molato, sephetho sa tlhatlhobo e entsoeng ho latela temananyana ea (3) se tla fanoa e le bopaki bakeng sa ho fana ka kotlo.
- (5) Motho mang le mang -
- (a) ea sitisang kapa ho thibela ka mabaka a sa utloahaleng ho nkuoa hoa mali; kapa
 - (b) eo, ntle le moqosuo kapa phofu ea ketso, a senolang sephetho sa tlhatlhobo pele ho mothati oa ho fana ka kotlo,
- o etsa tlolo ea molao 'me ha a fumanoa a le molato o lokeloa ke kahlo-lo ea chelete e sa feteng M20,000 kapa ho ea chankaneng nako e sa feteng selemo se le seng kapa tsona bobeli.

KAROLO EA VIII

LIKOTLO

Phethiso ea Likotlo

31. (1) Ntle le Makhohla a Bohareng le a Mathomo, likotlo tse tlas'a temana ea 32 li tla sebetsa 'me li phethisoa ke makhohla 'ohle leha mabaka a pebofatsa kapa chalimo ea maemo a amanang moqosuo ka boena kapa likamano tse tihileng tsa molao pakeng tsa motho ea etsang ketso ea tlolo ea molao le phofu li tlama hore ho fanoa ka kotlo lisele.

- (2) Moo kotlo e lokelang e leng kaholimo ho sehlohlolo sa matla a lekhotla le sebetsang nyeoe, kamora' ho fumana moqosuo a le molato, le tla romela nyeoe eo Lekhotleng le Phahameng ho fana ka kotlo.

Qoso ea pele le ea bobeli kapa e hlahlamang

32. Ho ipapisitsoe le temana ea 31, motho ea fumanoang a le molato oa tlolo ea molao ea thobalano, o tla lokeloa ke -

(a) Moo a fumanoang a le molato lekhetlo la pele -

- (i) moo tlolo ea molao e leng ea ho pepesa kapa ho peketla litho tsa bokapele ba hae ho e mong, lekhotla le ka fana ka kahlo-lo efe kapa efe e lokelang;
- (ii) moo tlolo ea molao e entsoeng tlas'a maemo a mang a qobello a sa boleloang tlas'a temana ea 2, ho ea chankaneng nako e seng katlaase ho lilemo tse robeli;
- (iii) moo tlolo ea moalo e entsoeng tlas'a temana ea 3 'me maemo a le joalokaha ho hlalositsoe tshalosong ea maemo a qobello serapeng sa (a), (b), (d), (e), (f) kapa (i) sa temana ea 2, ho ea chankaneng nako e seng katlaase ho lilemo tse leshome.
- (iv) moo motho ea fumanoeng a le molato a nang le ts'oaetso ea koatsi ea bosolla-hlapu (*Human Immunodeficiency Virus*) kapa lefu le leng feela le behang maemo a bophelo kotsing eba nakong ea ho etsa ketso eo a ne a se na tsebo kapa pelaelo ka mabaka a utloahalang ea ts'oaetso eo, ho ea chankaneng ka nako e seng katlaase ho lilemo tse leshome;
- (v) moo ketso ea tlolo ea molao e etsoang tlas'a temana ea 9, ho ea chankaneng bonyane lilemo tse leshome le metso e mehlano;
- (vi) moo tlolo ea molao e etsoang tlas'a Likarolo tsa III, IV le V ke motho ea lilemo li 18 kapa kaholimo, ho ea chankaneng nako e seng ka tlaase ho lelemo tse leshome
- (vii) moo motho ea nang le ts'oaetso ea koatsi ea bosolla-hlapi (*Human Immunodeficiency Virus*) 'me nakong ea tlolo ea molao, o ne a e-na le tsebo kapa pelaelo ka mabaka a utloahalang ea ts'oaetso eo, kahlolo ea lefu;
- (viii) moo -

- (aa) molli a ileng a tsoa likotsi tse mpe 'meleng kapa a ameha kelellong ka lebaka la ketso eo ea tlolo ea molao;
- (bb) molli -
- (A) o katlaase ho lilemo tse 12; kapa
- (B) ka lebaka la ho ba le bokooa, o kotsing e khethehileng;
- (cc) motho ea fumanoang a le molato a na le le lefu le ts'oaetsanoang la thobalano 'me ka nako eo a etsang ketso ea tlolo ea molao o ne a tseba ka lefu leo;
- (dd) motho ea fumanoang a le molato ke e mong oa sehlopha sa batho ba babeli kapa ho feta ba kentseng letsoho e le moetsi kapa mothusi tlong ea molao; kapa
- (ee) motho ea fumanoang a le molato a sebelisitse sethunya kapa sesebelisua se kotsi malebana le ketso ea tlolo ea molao,

ho ea chankaneng nako e seng katlaase ho lilemo tse lesome le metso e mehlano.

- (b) moo e leng lekhetlo la bobeli kapa le hlahlamang motho a fumanoa a le molato, ebang o ne a se a ile a fumanoa a le molato oa tlolo ea molao tlas'a molao o eang ka likahlolo tsa makhotla le moetlo kapa Khoeletso -
- (i) moo ketso ea tlolo ea molao e entsoeng e leng ho pepesa kapa ho peketla bokapele ba motho e mong, ho ea chankaneng nako e seng katlaase ho lilemo tse hlano;
- (ii) moo tlolo ea ketso ea molao e etsoang tlas'a maemo a sele ho a boletsoeng tlas'a lirapa tsa (b) le (c) tsa temana ea 2, ho ea chankaneng nako e seng katlaase ho lelemo tse leshome;
- (iii) moo ketso ea tlolo ea molao eo ho buuoang ka eona kapa ketso efe le efe ea tlolo ea molao eo motho ea joalo a kileng a e ahloleloa ka nako e fetileng e ne e ile ea etsoa tlas'a temana ea 2 'me maemo e le a ts'oanang le a hlalositsoeng tlhalosong ea maemo a qobello lirapeng tsa (a), (b), (d), (e), (f) kapa (i), ho ea chankaneng nako e seng ka tlaase ho lilemo tse mashome a mabeli;
- (iv) moo ketso ea tlolo ea molao eo ho buuoang ka eona kapa

ketso efe le efe ea tlolo ea molao eo motho ea joalo a kileng a e ahloleloa ka nako e fetileng e ne e ile ea etsoa tlas'a maemo afe kapa afe a boletsoeng tlas'a temana ea 32 (a) (iii), (iv), (v), (vi), ho ea chankaneng bophelo bohle ba hae.

Ho se ameha baneng hoa likotlo tseo makhotla a ke keng a ahlola katlaase ho tsona

33. (1) Likotlo tse beiloeng tlas'a temana ea 32 ha li na ho sebelisoa ho motho ea fumanoeng a le molato, 'me maamong a joalo lekhotla le ka fana ka kotlo ea boikhethelo ba lona.
- (2) Ha e se e le lekhetho la bobeli kapa le latelang motho a fumanaoa a le molato oa tlolo ea molao, likotlo tse boletsoeng tlas'a temana ea 32 li tla sebelisoa ho eena le haeba a ne a le katlaase ho lilemo tse 18 nakong ea ho etsa ketso ea tlolo ea molao.
- (3) Ho sa natsoe litemananyana tsa (1) le (2), temana ea 32 (a) (vii) ha e na ho sebelisoa ho motho ea fumanoeng a le molato ea neng a le katlaase ho lilemo tse 18 ka nako ea ho etsa ketso ea tlolo ea molao.

Ho fanyehoa hoa kotlo

34. (1) Haeba kotlo e boletsoeng tlas'a temana ea 32 e ka sebetsa malebana le motho ea fumanoeng a le molato, lekhotla ha le na o fanye ha ts'ebetso ea kotlo'ka karolo kapa kaofela empa haele ka holimo ho kotlo tseo makhotla a ke keng a ahlola katlaase ho tsona, lekhotla le ka 'na la fanyeha kahlolo eo kaofela kapa karolo ea eona.

KAROLO EA IX

HLAKANTSUTSU

Matla a makhotla kante ho meeli ea naha

35. Motho eo, ha e ntse e le moahi kapa mojaki oa Lesotho, a etsang tlolo ea molao ka ketso ea motabo kante ho meeli ea Lesotho malebana le moahi kapa mojaki e mong oa Lesotho o etsa tlolo ea molao 'me taba ea hae e lokela ho sebetsoa makhotleng a molao a Lesotho.

Mekhelo

36. Ho hlakoloa, ha Molao ona, hoa Khoeletso ea Basali le Banana ea 1949 (*the Women and Girls Protection Proclamation 1949*) le peto ho ea ka moetlo le liqeto tsa makhotla a molao, ha ho na ho ama tlolo efe kapa efe ea molao e ileng.

Tlhakolo ea Melao

37. (1) Khoeletso ea Ts'ireletso ea Basali le Banana 1949 (*The Women's and Girls Protection Proclamation, 1949*) e hlakotsoe.
 - (2) Ketso ea tlolo ea molao ea peto ho ea ka molao oa moetlo e hlakotsoe.
1. Proclamation No. 14 of 1949 (Khoeletso ea Nomoro ea 14 ea 1949).

Table of Contents

1. Introduction (1-10)

2. The Government of Lesotho (11-20)

3. The National Assembly (21-30)

4. The Executive Council (31-40)

5. The Judiciary (41-50)

6. The Local Authorities (51-60)

7. The Public Service (61-70)

8. The Police (71-80)

9. The Prisons (81-90)

10. The Health Services (91-100)

11. The Education Services (101-110)

12. The Social Services (111-120)

13. The Transport Services (121-130)

14. The Water and Electricity Services (131-140)

15. The Housing Services (141-150)

16. The Environment (151-160)

17. The Culture and Recreation (161-170)

18. The Sports (171-180)

19. The Arts (181-190)

20. The Media (191-200)